

Cursul 13

Arta raționamentului

Al doilea nivel al logicii și percepției budiste (Pramana)

Inspirate după învățăturile lui Geshe Michael,
traducere a conferințelor Lamei Dvora Tzvieli

Lecția 9a

Excluderea

Subiectul primei părți a aceste lecții este:

ཤེན་སེལ།
Shensel

Shen - altul,
Sel - eliminare.

A exclude ceea ce nu este acel lucru.

Acesta este un subiect foarte important pe calea pentru înțelegerea vacuității.

Aceste excluderi, despre care vom vorbi încă puțin și în detaliu, sunt o încercare a școlii Sutrîștilor de a explica vacuitatea. Excluderile nu sunt vacuitatea. Ele exprimă percepții greșite despre vacuitate, și, prin urmare, nu vor fi acceptate de școlile superioare, în special de Prasangika Madhiyamika.

Este oare posibil ca Buddha să fi dat o învățătură despre vacuitate care este incompletă?

Ea a fost predată de Buddha?

Da, el a predat-o.

Aceasta învățătură este corectă și exactă despre vacuitate?

Nu, această învățătură este parțială și inexactă a vacuității.

Deci, Buddha a mințit?

Nu, Buddha nu minte, Buddha nu minte niciodată.

Deci, tot ce spune el este corect?

Da.

Atunci ce este cu acest Shensel?

Dacă tot ceea ce spune Buddha este corect, și noi spunem că Shensel nu este corect, atunci cu siguranță, Buddha nu a predat-o.

Buddha da, a predat-o.

Am făcut o mică dezbatere cu mine însumi.

Acesta a fost *Kordhi kor sum*. Un argument circular.

Deci Buddha minte? Nu, Buddha nu minte. El a avut un motiv să-i învețe pe ceilalți, să-i ajute să ajungă la conceptul corect de vacuitate.

Prin urmare, este important pentru noi să trecem prin învățături.

Au existat școli în budism, cum ar fi școala despre care discutăm, școala de logică, care au prezentat vacuitatea așa cum o vom prezenta în curând și știm astăzi că acest concept nu este complet corect

a. De multe ori, avem idei greșite despre vacuitate și de aceea trebuie să învățăm să le excludem. Este foarte important să nu rămânem blocați în asemenea idei.

b. Pe de altă parte vom întâlni și alți oameni, care au astfel de opinii greșite despre vacuitate, iar noi trebuie să învățăm să-i ajutăm să-și elimine și ei aceste idei greșite despre vacuitate.

Veți vedea că există o potrivire cu lucrurile pe care le-am spus deja, iar acum le vom prezenta din nou, dar într-un context puțin diferit.

Atunci când am vorbit despre opusul a tot ceea ce nu este un sunet - era o formă de *Shensel*, negăm ceva. Conform școlii Sutriștilor, așa percepem lucrurile. Cum percepem pixul? Ea spune: „Opusul a tot ceea ce **nu este** pix, va fi pix”. Deci este un dublu negativ. Tot ceea ce nu este pix, nu este pix.

Trei tipuri de Shensel

Există trei tipuri de Shensel, trei tipuri de excluderi.

1. Excluderea unui lucru (la un moment dat)

དོན་རང་མཚན་གྱི་གཞན་སེལ།

Dun rangtsen gyi shensel

Rangtsen este un moment specific al ceva. Deci, dacă iau un obiect, **Rangtsen** este momentul prezent al acestui obiect. Un moment specific a ceva, nu de-a

lungul istoriei, ci în această clipă. Și când spun „moment” mă refer la instantaneu. Este o imagine instantanee a unui obiect.

Dun - obiectivare.

Deci **vorbim despre o excludere care este obiectivarea unui instantaneu specific a unui lucru.**

Deci, aici, **excludem obiectivarea momentului specific al unui obiect, sau a unui instantaneu specific a unui obiect sau starea specifică de moment al unui obiect.**

Și acesta este un ecou al modului în care anumite școli obișnuiau să gândească la vacuitate. Ele au crezut că vacuitatea pixului trebuie să fie opusul a ceea ce nu este. Vacuitatea pixului în acest moment, este opusul a tot ceea ce nu este. Acest lucru nu este adevărat, dar au existat școli budiste care s-au referit la vacuitate în acest fel.

Deci, vorbim despre opusul opusului și asta ne cere să facem un proces de excludere în mintea noastră, a exclude ceea ce este opusul a ceea ce este; adică, vom considera acest pix ca fiind opusul a ceea ce nu este.

„Instantaneu specific” înseamnă aici un singur pix, spre deosebire de generalitatea unui pix.

Această excludere, se aplică doar la **Ngupo**, doar lucrurilor care funcționează.

După cum vedeți pare complicat, și de ce să ne complicăm dacă putem face totul mai simplu? Motivul pentru care este definit astfel, este pentru că **Sautrantika și școlile inferioare ale budismului nu înțeleg cu adevărat cum poate fi un lucru care funcționează să fie gol**

În lecția 8, am vorbit de **Dze yu** și **Tak yu**. Școala de logică a separat lucrurile materiale de lucrurile conceptuale. Nu este exact aceeași împărțire, dar este un ecou al aceleiași împărțiri. Au spus că lucrurile care funcționează există, au existență reală, pe când lucrurile conceptuale sau sunt generalizări sunt goale. Deci, o mare parte a lumii lor aveau existență de sine și, prin urmare, nu ne putem elibera prin aceste școli.

Pentru aceste școli un lucru care funcționează are un fel de existență. Nu au înțeles cum pot fi ele goale dacă funcționează. Pe când față de concepte, idei, teorii, fantezii, amintiri - toate acestea, le puteau vedea vacuitatea.

Și motivul pentru care intrăm în aceste detalii este că, cu toți avem această problemă. Noi spunem: „Oh, este fantezia ta” sau „Este ideea ta, deci nu există cu adevărat”. Dar „Un lucru care scrie – există cu adevărat” sau „soarele de pe cer – există cu adevărat”.

Ne este mult mai greu să vedem vacuitatea răsăritului soarelui. Și care este vacuitatea soarelui, în **Prasangika**? O proiecție din mintea noastră. Nu este un eveniment extern independent. Fiecare lucru care funcționează din lume are propria sa natură de a fi opusul a ceea ce nu este.

Ea devine posibilă doar dacă am karma să văd soarele răsărind. Și când această karma se termină, nu voi vedea soarele răsărind pe cer, nu va exista deloc cer și nu va mai fi soare, pentru mine.

Și asta se întâmplă tuturor când mor. Ei pierd karma de a mai vedea soarele pe cerul lor. Faptul că suntem în viață, este că am venit cu această karmă care este temporară, și, ca orice karma, se va termina.

Ce înseamnă vacuitatea pixului? Pixul va funcționa pentru mine ca instrument de scris, atâta timp cât karma îmi va permite. Când această karmă va dispărea, dacă nu va veni alta care să-l permită, atunci el nu va scrie, atunci nu voi avea un pix, sau nu voi putea înțelege ce este un pix, (cum ar fi câinele), când karma se schimbă.

Exemplu

Deci, primul exemplu pentru **Shensel**:

བུམ་པ་མ་ཡིན་པ་ལས་འོག་པ་
Bumpa mayinpa le lokpa

Cuvântul **Lok** l-ați auzit în **Lokta** – **concepție greșită**.

Lok - înseamnă de obicei ceva greșit. Aici este folosită o altă interpretare a cuvântului care este - **nu aparține**.

Aici **Lokpa** înseamnă răsturnat, invers. Nu neapărat greșit, ci invers.

Bumpa - ulcior.

Yin - a fi,

Mayinpa - nu este,

Le - **prepoziție**. Este și cuvântul pentru karma, dar aici este o prepoziție, „**de...**”.

Deci, se citește de la sfârșit. **Bumpa mayinpa le lokpa**, înseamnă **invers de ceea ce nu este ulciorul**, sau **un ulcior de apă este considerat ca fiind inversul a ceea ce nu este**.

Conform școlii **Sutriștilor**, așa ne percepem lumea. Percepem pixul prin excludere și spunem: „Asta nu este pix, nu este pix”. Tot ceea ce nu este pix este exclus, iar ceea ce rămâne este pixul.

Deci acesta este primul tip de excludere, așa percepem lucrurile, *Ngupo*, lucrurile existente.

2. Excluderea mentală

Al doilea tip de Shensel este:

ལོ་ཤེས་ལྷོ་གཞན་སེལ་།

Loy shensel

**Lo - minte, conștiință, inteligență,
Loy shensel - excludere mentală.**

Conform acestei școli de gândire, ne creăm o imagine mentală a unui lucru negativ imaginându-ne tot ceea ce nu este acel lucru și apoi concepem opusul pentru a ajunge la lucrul negativ. Această excludere mentală este foarte aproape de un *dun-chi*, sau imagine mentală, care se află la rădăcina existenței dependente, deoarece în școala cea mai înaltă confundăm imaginea mentală cu obiectul real.

Acum vorbesc despre conceptul de pix. În această școală a *Sutriștilor*, se separă pixul propriu-zis, cel care „există cu adevărat”, și funcționează, și nu este gol, este real în această școală, **de noțiunea de pix**, care este o eticheta pe care am pus-o pe o colecție de părți.

Când vorbim despre noțiune, ea este un fel de imagine mentală, care este opusul a ceea ce nu este pix la nivel mental.

Putem formula *Loy shensel* ca fiind imaginea mentală care apare minții care conceptualizează și care este creată de tot ceea ce nu este acest lucru.

Deci, *Loy shensel*, sau excluderea mentală, este **imaginea mentală care apare conceptualizării care este creată prin negarea a tot ceea ce un lucru nu este.**

Vorbim despre imagini mentale, foarte asemănătoare cu *Dun chi*.

Deci, acum, am vorbit despre mintea care conceptualizează spre deosebire de percepția directă.

Exemplu

ཏོག་པའི་སྣང་ཡུལ་དུ་གྱུར་པ།

Tokpay nangyul du gyurpa

Tokpa are sensul de **percepție**, dar aici are sensul de **conceptualizare**,
Yul - obiect,
Nangyul - imagine a unui obiect. Ceva care apare, exemplul de aici este un obiect care apare minții care conceptualizează.

Opusul coarnelor unui iepure

Acum, trebuie făcute anumite distincții.

Să considerăm coarnele unui iepure.

Ele au **Shensel**, putem vorbi despre **excluderea lor**. (Shensel - a exclude ceea ce nu este acel lucru)

Pot găsi Shensel pentru coarnele unui iepure?

Nu.

Deci, spui că nu există Shensel pentru coarnele unui iepure,

Pentru că ele nu există deloc.

Deci, nu pot să-mi imaginez coarnele iepurelui, sau opusul coarnelor iepurelui? Sigur că pot.

Dacă spunem că nu există **Shensel** pentru coarnele iepurelui, atunci de fapt spunem că: „Nu ne putem imagina opusul coarnelor iepurelui”. Dar noi putem.

Suntem acum în **Loy Shensel - excluderea mentală**. Trebuie să fiu în mental, între cele două Shensel pe care le-am menționat până acum, trebuie să fiu în al doilea. Dacă vorbesc de coarnele unui iepure, nu pot fi în primul, pentru că el se aplică doar lucrurilor care funcționează. Coarnele unui iepure nu sunt **Ngupo**, nu sunt un lucru care funcționează, pentru că nici măcar nu există.

Deci acum vorbim de coarnele unui iepure, care nici măcar nu există. Am **Loy shensel** pentru coarnele iepurelui? Pentru că dacă spun că nu există, atunci nu există **Loy shensel** – asta înseamnă că nu îmi pot imagina opusul coarnelor unui iepure, dar bineînțeles că îmi pot imagina. Îmi pot imagina coarnele iepurelui, îmi pot imagina opusul coarnelor iepurelui, tot ce nu sunt coarne de iepure. Îmi pot imagina. Dacă spun că nu-mi pot imagina, atunci parcă aş spune că nu am minte. Deci, atâta timp cât pot produce imagini mentale, pot produce **Loy shensel** pentru coarnele iepurelui.

În această școală există excluderea chiar și pentru ceva care nu există.

Definiția vacuității conform Sutriștilor poate duce la absurd

Trebuie să ne amintim, că aceasta este o versiunea vacuității, pentru această școală. Pentru această școală, aceasta este modalitatea de a explica vacuitatea. Deci, în această școală de logică, se vorbește de fapt despre vacuitatea

coarnelor iepurelui. Ea spune: „Îmi pot imagina în mintea mea opusul coarnelor iepurelui”.

Este puțin ciudat pentru noi, pentru că școala, de fapt, permite vacuitatea a ceva ce nu există; dacă luăm această definiție a ei, definiția lui **Loy shensel**, atunci vacuitatea există și pentru ceea ce nu există.

Acest fapt, școala **Prasangika** nu l-ar permite niciodată. Ei duc conceptul de vacuitate cu mult mai departe decât lucrurile existente.

Mă întorc puțin la **Prasangika** - pentru ea vacuitatea este o caracteristică a unui lucru care există. Fiecare lucru are vacuitatea lui. Dar dacă lucrul nu există - atunci n-are rost să mai vorbim de vacuitatea lui. Asta în **Prasangika**.

Distincția aici este, că „**a nu exista în sine**” [în școala **Sutriștilor**], se aplică unui grup mai mare decât grupului de lucruri existente.

Vacuitatea înseamnă a nu exista în sine. În **Prasangika**, aceasta este o proprietate a lucrurilor care există. Ele există, dar nu există de la sine. Asta spune **Prasangika**.

Școala de logică spune - chiar și lucrurile care nu există, pot să nu aibă existență de sine. Ceea ce este puțin ciudat, dar este foarte important, pentru că trebuie să clarificăm ce este și ce nu este vacuitatea.

Așadar, ea ne mai arată că această definiție a excluderii lucrurilor și a spune că este vacuitatea, nu este suficient de bună, pentru că duce la absurditate, adică că ceva care nu există deloc are vacuitate. Că este suficient să mi-l pot imagina, și are un fel de vacuitate. Asta înseamnă că i se dă un fel de existență.

Să rezumăm deocamdată ceea ce am spus:

- Primul Shensel se aplica numai lucrurilor care funcționează.
- Al doilea se aplică lucrurilor mentale, indiferent dacă există sau nu.
- Și orice lucru care nu are existență de sine, are **Loy shensel**. Are această excludere mentală, pentru că ni-l putem imagina.

Poate funcționa un lucru imaginar?

Poate un lucru imaginar să funcționeze? Dacă este imaginar, dacă nu există, poate funcționa?

Da, dacă face ceva.

Dacă, de exemplu, mi-e teamă că voi fi concediat de la serviciu, chiar dacă nimeni nu a venit cu un astfel de plan în minte, dar mi-e teamă că se întâmplă, asta îmi poate provoca ulcer, chiar dacă nu există decât în mintea mea. Un lucru imaginar poate funcționa.

Cele mai multe lucruri care ne sperie sunt imaginare și funcționează.

Fobiile de tot felul.

Și invers, tot ce-i pozitiv. Ne urcăm în avion și ni se arată un videoclip despre cum funcționează centurile de siguranță și așa mai departe. Deci cine vorbește acolo? Există o colecție de pixeli pe un ecran și funcționează. Și asta ne-ar putea salva viața dacă, Doamne ferește, s-ar întâmpla ceva cu avionul.

Și ideea lor este - și asta este se regăsește în toate școlile - pentru ca noi să putem percepe direct vacuitatea, trebuie să ne putem imagina ce este un lucru care are existența de sine.

Dacă ne întoarcem pentru un moment la **Prasangika**, vacuitatea, este de a fi gol de existență de sine. Așadar, pentru a percepe vacuitatea, trebuie să-mi pot imagina cum ar arăta un lucru care are existență de sine - dacă ar exista lucruri care au existență de sine - despre care noi spunem că nu există astfel de lucruri.

Mai întâi trebuie să-mi imaginez cum ar putea arăta lucrurile cu existență de sine, să le exclud, și aceasta ar fi vacuitatea în **Prasangika**. Și pentru asta dăm exemplul elefantului roz cu două capete, care aleargă prin cameră chiar acum. El nu există, nu a existat, nu va exista, și totuși mi-l pot imagina, și atunci trebuie să merg să-l caut și să fiu convins că nu există. Și doar așa am șansa de a percepe ceea ce nu este, vacuitatea.

3. Excluderea unei absențe

Al treilea tip de Shensel este:

མེད་དགག་གི་གཞན་སེལ།
Megak gi shensel

Megak este ceva care nu există. Este o simplă absență a ceva.

Și când spunem **Megak** - el este în contrast cu **Mayingak**, adică un lucru negativ care implică altceva. Când am vorbit de John Smith cel gras, care nu mănâncă niciodată ziua, el era **Mayingak**. John Smith care nu mănâncă ziua, sugerează că mănâncă noaptea. Sugerează că nu este cineva care nu mănâncă, pentru că este gras, deci mănâncă, cândva.

Când spunem **Mayingak**, înseamnă că el nu este acel lucru, ci este altceva. În schimb **Megak** este o absență, nu mai există altceva.

Clasicul **Megak** este realitatea supremă sau vacuitatea. Este simpla absență a unui lucru existent de sine. De exemplu, o persoană sau o situație care există de la sine, care ne irită, independentă de proiecțiile noastre karmice.

Compararea diferitelor tipuri de excludere

Vreau să compar aceste concepte de **Megak** și **Mayingak**, cu **Shensel**.

1. Primul **Shensel** spune că acest pix este opusul a tot ceea ce nu este. Deci este **Mayingak**. (dar opusul a tot ceea ce nu este pixul, înseamnă că sunt alte lucruri)
2. Pe când al doilea **Shensel**, **Loy shensel** este **Megak**. Este absența a ceva care oricum nu ar putea fi. Nu uitați că suntem în școala **Sutriștilor**. Pentru ea, conceptele și ideile sunt goale. Sunt goale în sensul că sunt imaginare.
3. Deci, ce este **Megak gi shensel** ? De exemplu, o persoană neplăcută care apare în calea mea, care este neplăcută de la sine, este **Megak**. Nu există așa ceva. Faptul că nu există o astfel de persoană, este **Megak**. Este vacuitatea acestei persoane. Deci, **Megak** este pur și simplu o absență.

Fiecare eveniment neplăcut, dificil sau dureros care mi s-a întâmplat în viața mea, care nu este un rezultat al karmei mele, este Megak. Nu există niciunul. Ce înseamnă asta? Înseamnă că trebuie să-mi asum responsabilitatea pentru lumea mea. Totul vine din karma mea. Înseamnă a practica, a ține carnețelul.

Exemplu

བུམ་པ་མ་ཡིན་པས་སྟོང་པ།

Bumpa mayinpe tongpa

**Bumpa - ulcior,
Mayinpe - ceea ce nu este (ulcior),
Tongpa - gol.**

Asta înseamnă, **condiția unui ulcior de apă care este goală de orice ceea ce aparține grupului de lucruri care nu este. Sau condiția ulciorului care este goală de toate lucrurile care aparțin grupului de lucruri care nu sunt ulciorul de apă.**

Este puțin mai complicat, în această școală, pentru că vorbesc de dublă excludere tot timpul. Este un exemplu, doar că acum am adus ulciorul și acest lucru este valabil pentru orice obiect existent, orice **Ngupo**.

Fiecare lucru este gol de toate lucrurile care aparțin grupului complementar.

- există ulciorul,
- Și există tot ce nu este ulciorul - acesta este grupul complementar al ulciorului.

Ulciorul și tot ceea ce nu este ulciorul, împreună, este lumea întreagă. Deci, tot ceea ce nu este ulcior, este grupul complementar al ulciorului. Deci, ulciorul este gol de tot ce aparține grupului complementar.

Este important de reținut că în toată această discuție, nu ne interesează atât de mult opusurile, cât ne interesează absența, vacuitatea, **Tongpa**.

Întrebare: **Gakja** este **Megak**?

Răspuns: Cele două cuvinte au aceeași rădăcină: **Gak**. **Gak** înseamnă **a nega**. Și ce vrem să negăm? Persoană care mă rănește, care vine de la sine, indiferent de karma mea.

Despre vacuitatea în școala sutriștilor

Întrebare: Dacă opusul ulciorului, a lui Bumpa, este de exemplu, peretele alb, atunci Tongpa este peretele alb.

Răspuns: Ceea ce scrie este că ulciorul este gol de toate lucrurile care nu sunt ulciorul. Avem nevoie de toate lucrurile, și nu doar de perete. Toate lucrurile care nu sunt ulciorul.

Întrebare: Totuși, conform acestei propoziții, ulciorul este gol de a fi un perete.

Răspuns: Așa cum spui, asta este **Mayingak** și atunci nu va fi gol. Aceasta nu este cea mai bună definiție a vacuității.

Tot ce încercăm să spunem aici, este ca școala are trei tipuri de **Shensel**, care încearcă să explice vacuitatea, dar încă nu a explicat-o, este foarte aproape.

Întrebare: Unde intră vacuitatea pixului?

Răspuns: Oamenii din această școală, așa s-au gândit la vacuitate. Pentru ei, obiectele funcționează, și nu au putut pricepe vacuitatea. Așa că, atunci când au vorbit despre lucruri care funcționează, cum ar fi pixul, au spus: „Ah, pixul, este

într-adevăr acolo, este exact opusul tuturor lucrurilor care nu sunt pix”. Nu aceasta este vacuitatea.

Practic, ei nu vorbesc despre vacuitate, pentru că nu cred că lucrurile funcționale pot fi goale.

Întrebare: Singurul lucru care este de fapt gol este imaginația.

Răspuns: Ei nu au spus asta. Ei acceptă că ideile și conceptele pot fi goale, dar nici definiția vacității pe care ei au dat-o, nu ne va mulțumi. Ei vorbesc despre vacitatea coarnelor unui iepure, deși nu există coarne de iepure. Și în același mod ei spun: „Toate ideile sunt goale”. Noi nu vom accepta acest lucru ca fiind vacitatea, așa că aici îi spunem **Shensel**, ca să nu ne derute.

Despre școala sutriștilor

Întrebare: Buddha a predat școala Sutriștilor și a fost ceva util, poate nu eliberator. Cum ușurează înțelegerea, în aceste exemple pe care le-am dat despre absență?

Răspuns: Această școală, încercă să clarifice cum există lucrurile și cum nu există. Ei observa modul în care există pixul. Ei spun: „El există ca opusul a tot ceea ce este opusul pixului”. Deci, este o încercare de a începe să privim cum există lucrurile. Și mai este și acest aspect că ei fac diferența între lucrurile care funcționează, care există cu adevărat, și lucrurile din imaginație, și atunci acestea sunt într-adevăr goale.

Discuția despre **Shensel** apare la sfârșitul primului capitol din **Pramana Varttika**, care este foarte complexă. Este studiat rar pentru că este complicat, așa că nu putem pretinde că am studiat subiectul. Am învățat doar noțiunile și nu am mers prea adânc.

Aici de exemplu, avem **Tongpa**, adică gol. Spunem că ulciorul este gol de a fi tot ceea ce nu este. Deci, există un anumit mod de a gândi despre ce nu este. Oferă o oarecare flexibilitate minții, care este fixată pe lucruri.

Despre relația dintre obiecte și concepte

Întrebare: Vreau să vorbesc despre relația dintre concept și obiect. De fapt, ceea ce am învățat la cursuri este că mintea noastră lucrează cu noțiuni. Ea clasifică faptele în funcție de concepte și le proiectează în funcție de tezaurul de concepte pe care îl are. Ea lucrează cu etichete și concepte.

Dar, de fapt, când mă gândesc la asta, în spatele fiecărui obiect se află un concept. Conceptul este ceea ce este în mintea mea și îl proiectez pe obiect, care mi se pare ca și cum obiectul există, dar nu există, pentru că îmi proiectez conceptul. Și pe de altă parte, am prezentat conceptul ca ceva care nu se schimbă și nu este creat. Deci, cu toți avem un lanț de concepte care au existat de vremuri nesfârșite și nu au fost create? Adică, toate conceptele, nu au fost create? Au existat cu multă vreme înainte?

Profesorul: Întrebarea ta face un fel de diferență: între lucrurile care există acolo, și percepția mea, despre aceste lucruri care sunt Dun chi, care sunt concepte și etichete.

Acesta este un concept al școlilor inferioare, și de asemenea, un concept al școlii „*Numai conștiință*”, care spune: există o lume acolo, are un fel de existență, dar nu este existența pe care cred că o are, pentru că eu, de fapt, pot să mă uit doar prin etichetele și conceptele mele.

Dar ei nu neagă că există ceva acolo și fac diferența între ceea ce este acolo, și între ceea ce trăim, care este lumea noastră mentală. Acest lucru a fost dezvoltat în mare măsură de școala „*Numai conștiință*”. Vom intra în toată această discuție în cursul 15.

Prasangika Madhyamika nu acceptă această descriere a realității. Ei nu acceptă că este ceva care există, dar că eu cumva fac confuzie între ea și conceptele mele. Ei spun că tot ce există sunt proiecții.

Întrebare: Conceptul este ceva neschimbător și creat?

Răspuns: Ce înseamnă schimbător? Ceva care se schimbă de la un moment la altul. Puteți medita asupra acestor schimbări de la o clipă la alta a pixului.

Ce ar însemna asta? În prezent, oare percepem că pixul se schimbă de la o clipă la alta? Nu. Dar știi că într-o zi se va degrada, așa că cu fiecare clipă care trece, se apropie de sfârșit. Este o meditație foarte bună de făcut. Ce este un lucru schimbător versus un lucru neschimbător?

Așadar, un concept sau o idee, nu are această proprietate, ca pixul care se schimbă de la un moment la altul. Este o idee. Nu are acel val de energie care

se descompune, oricare ar fi pixul sau oricare dintre componentele aceluia pix. El nu are asta. Deci, în acest sens, el nu este un lucru schimbător. Și poate în alte moduri, poți spune da. Vă puteți schimba ideile. Vă puteți răzgândi. Deci este și un subiect foarte bun pentru dezbateri, e foarte bine dacă veți intra să dezbateți aceste subiecte. Și nu aș vrea să dau un răspuns definitiv.

Cum poate un Buddha care nu există în sine să ne trimită mesaje?

Întrebare: Vreau să înțeleg, conform școlii Madhyamika, cum se poate ca Buddha să ne trimită mesaje, dacă nimic nu există în sine?

Răspuns:

Mă auzi că-ți vorbesc? Da.

Ai învățat ceva nou de la mine în timpul acestui curs? Da.

Asta înseamnă că exist în sine? Nu.

Ok. Mi-ai rezolvat problema.

Libera alegere ne este impusă

Întrebare: Dacă karma mă obligă să aleg într-un anumit mod, atunci cum poate exista libera alegere?

Răspuns:

Există liberă alegere? Da.

Libera alegere există de la sine? Nu.

De ce?

Pentru că nimic nu există de la sine. Deci, puteți avea sentimentul de liberă alegere, dar libera alegere să nu existe de la sine?

Oare poate să vă apară libera alegere, vi se pare că alegeți, fără ca libera alegere să existe de la sine?

Sigur, pentru că totul este proiecția noastră, chiar dacă credem că avem libertatea de a alege, și chiar dacă nu credem că avem libertatea de a alege, este tot proiecția noastră.

Există libera alegere care nu este proiecția noastră? Nu.

Deci ce înseamnă asta? Dacă trebuie să aleg acum între două lucruri, am libertatea de a alege între ele sau nu?

În lumea pe care o proiectez, există podea sub mine pe care stau. Eu proiectez podeaua pe care stau. Dacă am karma să proiectez libera alegere, pentru mine va exista libera și va funcționa ca liberă alegere și va arăta ca liberă alegere și

aceasta este singura liberă alegere care există vreodată. Doar cea pe care o proiectez. Apoi ea va funcționa, până când karma se va epuiza.

Să facem o mică dezbatere.

Să considerăm liberul arbitru a celor care au studiat karma.

El nu este liber arbitru;

Pentru că el știe că karma îl obligă să facă alegeri.

Apărătorul: *Kyappa majung*

Atacantul: Doar pentru că știe despre karma, asta nu înseamnă că liberul arbitru nu există. Ai luat faptul că el nu există de la sine și l-ai transferat în nihilism. Tu spui: „El nu există deloc”.

Numai așa există libertatea de alegere. Nu există o liberă alegere de la sine. Este doar ceea ce proiectăm ca liberă alegere, și ea va fi liberă alegere.

Aceeași dezbatere a făcut-o și Geshe Michael:

Totul este gol.

Deci, și karma este, de asemenea, goală.

Deci lucrurile nu vin datorită karmei, pentru că karma este goală.

El nu a terminat dezbaterea. Dar este aceeași dezbatere.

Karma este, de asemenea, proiecția noastră și ne determină să ne proiectăm ca și cum am avea liberă alegere. Deci există libera alegere, care este o proiecție. Aici limbajul este semantic, deoarece spune „liber” spre deosebire de „îmi este impus”. Avem libera alegere care ni s-a impus. Iar când această karma se va termina, va fi lipsa liberei alegere care ne este impusă. Acesta este liber și ni se impune.